

بررسی رابطه نرخ ارز و تاثیر آن بالای صادرات

² يوهنمل عبدالولي «هزير» ^{1*} يوهنمل محمد عمر لطفی

عضو دیپارتمنت منجمنت و اداره تشکلات یوهنجی، اقتصاد یوهنتون پیروان

ایمیل آدرس مسئول : walihazheer@gmail.com

چکیدہ

نرخ ارز عبارت از قیمت واحد پولی کشور در برابر واحد پولی کشور دیگری را گویند، و به همین گونه صادرات عبارت است از فهرست کالاها و خدمات که به خارج از مرزهای یک کشور منتقل شده و به پول افاده گردد؛ هدف از تحقیق این موضوع تحلیل رابطه میان نرخ ارز و صادرات و دریافت اثرات تغییر نرخ ارز بر صادرات در افغانستان می باشد؛ برای واکاوی این مطلب از اطلاعات نرخ ارز و صادرات افغانستان به گونه سری زمانی طی ده سال (2013-2023) استفاده شده است. همچنان برای مشخص ساختن رابطه میان متغیرهای مطروحه از آزمون پیرسن کار گرفته شده است؛ با توجه به فرضیه های مشخص شده ای مورد نظر در کشورما؛ نتایج بدست آمده از اطلاعات مستخرجه نشان می دهد که نرخ ارز بالای صادرات اثر داشته و فرضیه صفری که همانا عدم رابطه میان متغیر است را رد و فرضیه اصلی با رقم 0.871 که همانا تاثیر معنی دار نرخ ارز بر صادرات است مورد تائید قرار می گیرد.

واژه های کلیدی: اسعار، ارز، نرخ ارز، تاثیر و صادرات.

مقدمه

نرخ ارز به حیث یک ابزار در اختیار دولت‌ها بوده که می‌تواند به واسطه آن در جهت تنظیم سیاست‌های اقتصادی برای رسیدن به اهداف کلان اقتصادی در کشور استفاده شود (عارف، 1396). از اینکه در کشور ما حجم صادرات نسبت به واردات تفاوت فاحش دارد و در برابر واردات کشور اقدام صادراتی اندکی را شکل می‌دهد، کل صادرات کشور به عنوان یک متغیر شناخته شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد (Daf/bank, <http://dab.gov.af/dr/publications>, 2013-2023). کنترل نرخ ارز چه به شکل شناور و تثبیت شده توسط بانک مرکزی صورت می‌گیرد، اما به دلیل نبود کنترل دقیق و دخالت در بانک مرکزی بعضاً نرخ ارز بی‌ثبات شده که ضرر و زیان آن را

تمامی طبقات جامعه متحمل می‌گردد. ارز، یکی از پدیده‌های مهم اقتصادی کشورها را شکل می‌دهد و تغییرات آن می‌تواند بالای سایر پدیده‌ها از جمله صادرات کشورها اثر گزار باشد (Daf/bank, نقش و اهمیت تجارت, 1401). از طرفی تغییر در صادرات کشور می‌تواند بالای رشد و توسعه‌ای اقتصادی کشورها بی‌تاثیر نیست، به نحوی که اگر ارزش واحد پول یک کشور افزایش نماید کالاهای تولیدی این کشور در خارج از کشور گرانتر می‌شود و کالاهای خارجی در آن کشور ارزانتر خواهد شد و برعکس؛ از اینکه افغانستان یک کشور مصرفی و وارداتی است و قسمیکه دیده می‌شود واردات این کشور نسبت به صادرات آن بیشتر است، درک و شناخت اثرات نرخ ارز بالای صادرات بالای تصامیم مولدین و مستهلکین و بالاخص تجار کشور مهم و ضروری است، تا به رویت آن تصامیم مقنع را اتخاذ کرد (مشکین, 1396). با دریافت رابطه میان نرخ ارز و صادرات و شناخت مفهوم نرخ ارز می‌توان مشکلات را که در حصه‌ای صادرات کشور وجود دارد قسماً مرفوع ساخت. نرخ ارز یکی از مهمترین متغیرها در بحث تجارت خارجی پنداشته میشود و به عنوان یک متغیر کلان در سیاست‌های اقتصادی کشور دارای اهمیت روز افزونی می‌باشد؛ افزایش و یا کاهش نرخ ارز بیان‌کننده‌ای قدرت و ضعف پول یک کشور در مقابل پول‌های خارجی بوده و معیاری جهت نشان دادن رقابت کالاهای ساخت کشور در بازار جهانی می‌باشد؛ تغییرات این نرخ به منزله‌ای تغییر در قیمت‌های نسبی در جامعه بوده و بر تخصیص منابع در جامعه تاثیر خواهد گذاشت (world/bank, 2023).

فرضیه‌ای تحقیق

به نظر میرسد نرخ ارز بالای صادرات تاثیر معنی دار ندارد.

ادبیات تحقیق

نرخ ارز بر سیستم اقتصادی و زندگی روز مره مردم اثر می‌گذارد چرا که اگر واحد پولی کشور نسبت به واحد پولی کشور دیگر کاهش یابد کالا خارجی و مسافرت گرانتر تمام می‌شود، و برعکس (مشکین, 1396). قبل از اینکه به مبادله‌ای کالا و خدمات پرداخته شود لازم است تا قیمت کالاها و خدمات مشخص شود، هنگامیکه کالاها و خدمات موجود در بازار بر حسب پول داخلی مشخص می‌گردد. پیش از آنکه نسبت‌های مبادله بین کالاها و خدمات متفاوت که بین دو کشور مبادله می‌شوند مورد بررسی و شناسایی قرار گیرند، باید ارز و نرخ مبادله بین واحد پول‌های دو کشور

(نرخ ارز) تعیین شود. وسایلی که به منظور پرداخت‌های بین‌الملل یا انتقالات مورد استفاده قرار می‌گیرد نظیر سکه، اسکناس خارجی، سپرده‌ها در بانک‌های خارجی و دیگر مطالبات مالی کوتاه مدت و قابل پرداخت به پول خارجی ارز نامیده می‌شود (فرجی، 1391). ارز عبارت از پول نقد خارجی است، اما سعر که جمع آن اسعار می‌باشد عبارت از دارایی‌های کتبی یا امانات بانکی در بانک‌های خارج از کشور به پول خارجی، چک، برات به پول خارجی حواله‌ها به پول خارجی و غیره وسایل تادیاتی می‌باشد (شبان، 1997). اهمیت نرخ ارز به سبب اثری است که بر قیمت کالاهای داخلی و خارجی می‌گذارد (سماواتی، 1389). اما در مورد نرخ از می‌تواند به معنای تعداد واحدهای پول ملی یک کشور که برای خرید یک واحد از پول ملی یک کشور دیگر لازم است تعریف نمود (فرجی، 1391). نرخ تبادل اسمی صرف تبادل پول‌های داخلی و خارجی در نظر گرفته شده و قدرت خرید آن‌ها مورد توجه قرار نمی‌گیرد؛ تغییر نرخ تبادل حقیقی منجر به تغییر قدرت رقابت بین‌الملل در یک اقتصاد ملی می‌گردد، تغییرات قصیرالمدت نرخ تبادل حقیقی از همه بیشتر ناشی از نوسانات نرخ‌های اسمی است، صعود نرخ تبادل اسمی با در نظر داشت سطح قیم ثابت در داخل و خارج به مفهوم تقلیل ارزش حقیقی پول داخل و به این ترتیب بهتر شدن قدرت رقابت بین‌الملل است، بر عکس (شهیدی، 1392). تجارت یا داد و ستد انتقال مالکیت کالا و خدمات از یک شخص به شخص یا نهاد به نهاد دیگری به ازای دریافت چیزی از خریدار است (فرجی، 1391).

پیشینه تحقیق

در مورد پدیده مورد تحقیق مطالعات قبلی توسط تعداد زیادی از دانشمندان صورت گرفته و به نتایج هم دسته یافته اند، قسمیکه می‌دانید اطلاعات تحقیق این متغیر باید به اساس زمان تازه و جدید شود؛ با توجه به حجم مطلب به گونه نمونه قسمت از تحقیقات که توسط سایر پژوهشگران صورت گرفته را قرار آتی مختصراً بازگو مینمایم:

اکبر، تحقیقی در پیوند به اثرات نوسانات نرخ ارز بر فعالیت‌های اقتصادی انجام داده است و نتیجه دست یافته آن نشان می‌دهد که تاثیرات حاصل از افزایش نرخ ارز (شوگ منفی) بر سطح مخارج خانوارها و سطح صادرات چشمگیر است. همچنان در همین مورد نخبگان چون: سونا محبی موشایی، احمد اکبری و مصیب پهلوانی (1393) تحقیقات را انجام داده اند و نتیجه پژوهش شان

نشان می‌دهد که در بلند مدت و کوتاه مدت بین صادرات و متغیرهای اصلی آن (میان‌گین وزنی درآمد ناخالص واردکنندگان، قیمت عمده‌فروشی، نرخ ارز واقعی، ارزش افزوده بخش زراعتی) رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ به طوری که مطابق تیوری با نوسانات نرخ ارز رابطه معکوس دارد (توکلی، ۱۳۹۴). در مورد تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاهای صادراتی کشورهای جنوب آسیا، تحقیقی از طرف علی امامی صورت گرفته و نشان می‌دهد که نرخ ارز تأثیرات مثبت بالایی بر قیمت کالاهای صادراتی کشورهای عضو این سازمان دارد (امامی، ۱۳۹۰). به همین شکل بهمن تهماسبی، احمد جعفری صمیمی و غلام علی فرجادی (۱۳۹۳) تحقیق خود را در چارچوب بررسی اثر صادرات غیر نفتی بر نرخ ارز حقیقی در ایران انجام داده‌اند (توکلی، ۱۳۹۴).

ابزار و روش تحقیق

افغانستان کشوری وارداتی است که حدود ۹۰ درصد از کالاهای مورد ضرورت آن از سایر کشورها وارد می‌گردد و ارزش کل صادرات آن در برابر برخی از کالاهای وارداتی قابل مقایسه نیست، متغیر پدیده یا ارقام است که در ارزش آن تغییر رونما گردد (فولادی، ۱۳۹۱). برای تحلیل این موضوع از ابزارهای چون برنامه‌های کمپیوتری، و از دو منبع که شامل کتب، مقالات و اطلاعات دست دوم که در حقیقت اطلاعات سری‌زمانی و پارامتریک است استفاده شده برای تحلیل اطلاعات از آزمون پیرسن کار گرفته شده است (عظیمی، ۱۳۹۶). طوری که مطابق تیوری نوسانات نرخ ارز رابطه معکوس با صادرات دارد مودل که برای تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفته می‌باشد (کریمی، ۱۳۹۵).

جدول (۱): سال، نرخ ارز و صادرات به میلیون دالر

شماره	سال	نرخ ارز افغانی	صادرات (\$)
۱	۲۰۱۴	۵۰.۳۲	۴۰۸.۸۰
۲	۲۰۱۵	۴۶.۴۵	۴۳۵.۹۰
۳	۲۰۱۶	۴۶.۷۴	۴۶۱.۱۰
۴	۲۰۱۷	۵۰.۹۲	۴۷۵.۹۰
۵	۲۰۱۸	۵۵.۳۸	۵۰۷.۲۰
۶	۲۰۱۹	۵۷.۲۵	۶۴۴.۲۰

580.10	61.14	2020	7
619.10	77.27	2021	8
796.50	94.43	2022	9
817.20	89.32	2023	10

منبع: (Daf/bank, <http://dab.gov.af/dr/publications>, 2013-2023) (world/bank,)
(2023).

یافته‌های تحقیق

برای بررسی آن از آزمون همبستگی پیرسون که همبستگی میان متغیرین را نشان می‌دهد کار گرفته شده است، قسمیکه در جدول ذیل مشاهده میکنید ضریب پیرسون رقم 0.871 است و نشان میدهد که یک رابطه معنی دار و مثبت بین متغیر ها وجود دارد زیرا به یک نزدیک است و همچنان رقم $p_{(value)}$ از قرار 0.001 است که کمتر از سطح خطای 0.05 بوده و دلیل خوبی برای رد فرضیه صفری موجود است (پودریادینی, 1391).

جدول (2): همبستگی میان متغیرهای صادرات و نرخ ارز.			
		export	Exchange rate
export	Pearson Correlation	1	.871**
	Sig. (2-tailed)		.001
	Ns	10	10
Exchange rate	Pearson Correlation	.871**	1
	Sig. (2-tailed)	.001	
	Ns	10	10
Correlation is significant at the 0.01			

قسمیکه در جدول ذیل دیده می‌شود در سطر R، رقم 0.871 بوده که نشان دهنده اهمیت متغیر مستقل است و ستون R^2 که رقم 0.758 است اهمیت متغیر نرخ ارز را در سطح نمونه بیان می‌کند و ستون Adjusted R^2 که رقم 0.728 است؛ اهمیت آنرا در سطح کل جمعیت آماری بیان می‌کند.

جدول (3): تحلیل رگرسیوني متغیر ها.				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.871 ^a	.758	.728	66.30442
a. Predictors: (Constant), exchange rate				

ANOVA: که نشان دهنده معناداری (مناسبی) تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی می کند؛ قسمیکه در جدول ذیل درج شده (sig) از قرار 0.01 است که در حقیقت معنایی آماری مدل رگرسیون را نشان می دهد.

Coefficients: بیانگر میزان احتمالی هم بستگی میان متغیر وابسته در آینده که رقم B1 از قرار

جدول (4): معناداری متغیرها.					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	110109.375	1	110109.375	25.046	.001
Residual	35170.206	8	4396.276		
Total	145279.581	9			
a. Dependent Variable: export					
b. Predictors: (Constant), exchange rate					

0.871 است، و این مفهوم را افاده مینماید که تغییرات در نرخ ارز می تواند بالای صادرات اثر گذار باشد (کریمی، 1395).

جدول (5): میزان همبستگی میان متغیر وابسته					
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	B1		
(Constant)	-232.477	154.201		-1.508	.170
Exchange rate	13.792	2.756	.871	5.005	.001
a. Dependent Variable: export					

منبع: یافته های تحقیق.

مناقشه

در پیوند به مسایل و موضوعات نرخ ارز و میزان صادرات تحقیقات پیوسته و کامل به واسطه محققین و تحلیل گران انجام یافته است. همچنان سازمان های مهم نیز گذارشات را در مورد این مسایل مورد بررسی و تحلیل قرار میدهند. سونا محبی و همکاران (1394) در مورد صادرات و سایر متغیرها تحقیق انجام داده و به این نتیجه دست یافته است که رابطه مثبت میان متغیرین وجود دارد. در تحقیق حاضر نیز رابطه میان نرخ ارز و صادرات مثبت و معنی دار و قرار رقم 0.871 میباشد. همچنان نتایج اماری تحقیق امامی (1390). در پیوند به تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاهای صادراتی کشورهای جنوب آسیا، نشان میدهد که تاثیرات مثبت بالای قیمت کالاهای صادراتی کشورهای عضو این سازمان داشته است. از تحلیل تحقیق کنونی میتوان نتیجه گرفت که نرخ ارز تاثیرات بالای صادرات و میزان قیمت کالاها و خدمات دارد.

نتیجه گیری

از تحلیل و بررسی موضوع چنین نتیجه گرفته می شود که نرخ ارز یکی از مهمترین متغیرهای اقتصاد بالای صادرات هر کالای بوده و تاثیرات را به دنبال دارد. این اثر در کشورهای مختلف می تواند متفاوت باشد. در این تحلیل رابطه ای که از هم بستگی بین صادرات و نرخ ارز بدست آمده نشان دهنده ای یک رابطه مثبت، معنی دار است و هم چنان فرضیه صفری که همانا عدم رابطه است را در ارقام مستخرجه تحقیق حاضر رد نموده و فرضیه بدیل را تایید می دارد. هم چنان میزان تاثیر متغیر مستقل (نرخ ارز) را بر بالای متغیر وابسته (صادرات) و میزان β_1 (B1) از قرار رقم 0.871 نشان دهنده میزان تاثیر گذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته است.

پیشنهادات

با توجه به مطالب فوق پیشنهادات قرار ذیل بیان می گردد:

1. نرخ ارز بالای صادرات هر کالای می تواند جداگانه مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد پس در تحقیقات بعدی مطالعه هر بخش آن مهم پنداشته می شود.
2. تاثیرات نرخ ارز یک موضوع مهم در حصه ای تصمیم گیری مخصوصاً برای تجار است، پس لازم است تا اثرات آن با توجه به اطلاعات دست اول مورد کنکاش قرار گیرد و در دسترس آنها قرار داده شود.

3. در تحلیل اثرات نرخ ارز بر صادرات کالاها و خدمات مودل‌های وجود دارد به‌تراست از هرکدام آن کارگرفته شود.
4. اطلاعات و معلومات که از تحقیق حصول می‌شود باید به شکل ساده در اختیار افراد قرار داده شود تا باشد در روشنایی آن اقداماتی مقنع را اتخاذ نمایند.
5. از اینکه ارز در حال تغییر می‌باشد، این گونه اطلاعات نیاز به بررسی طی زمان‌های مختلف را دارد، محققین با این گونه تحقیقات کمک بزرگی به مولدین و مستهکین کرده می‌توانند.

منابع

- آریا، ک. (1392). *تجارت بین الملل*. تهران: پوهنتون آزاد اسلامی.
- امامی، ع. (1390). بررسی تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاها و صادراتی کشورهای جنوب آسیا. *مجله علمی و تحقیقی اقتصاد و توسعه*, 173-188.
- بودریادینی، ت. (1391). مروری بر نظریه های تجارت بین الملل. *مجله علمی مدیریت تجارت*, 104-115.
- توکلی، ا. (1394). اثرات نوسانات نرخ ارز بر فعالیت های اقتصادی. *علوم و تحقیقات اقتصادی*, 111-116.
- دولت‌شاهی، ت. (1381). *اقتصاد بین الملل*. تهران: پوشتن.
- سماواتی، ح. (1389). *حقوق معاملات بین الملل*. تهران: ققوش.
- شبان، م. (1997). *اقتصاد بین الملل ممالک روبه انکشاف*. کابل: پوهنتون کابل.
- شهیدی، ن. (1392). *میایل بین المللی پول*. کابل: رسالت.
- عارف، ع. (1396). *سیاست های مالی*. کابل: تمدن شرق.
- عظیمی، م. (1396). *روش تحقیق اقتصاد و تجارت*. کابل: سعید.
- فرجی، ی. (1391). *پول ارز بانکداری*. تهران: نشریه بازرگانی.
- فولادی، م. (1391). *بررسی اهمیت صادرات*. نهران: پوهنتون تهران.
- کریمی، ر. (1395). *راهنمایی آسان تحلیل امار*. تهران: هنگام.
- لارسون، ت. (1376). *اقتصاد سیاسی بین المللی*. تهران: قومس.
- مشکین، ف. (1396). *پول ارز و بانکداری*. تهران: اوقات امور خیریه.
- Daf/bank (1401). نقش و اهمیت تجارت. *مجله علمی ماهنامه بانک*, 177-182.
- Daf/bank (2013-2023). بازیابی از <http://dab.gov.af/dr/publications>
- world/bank (2023). <http://dab.gov.af/dr/publications>
- www.worldbank.com (2023). بازیابی از <https://www.worldbank.org/en/country/afghanistan>

Examining the relationship between exchange rates and their impact on exports

Abdul wali hazheer^{*1} mohamad omer “lutfy²”

Member of the department of management and the entrepreneurship office at the faculty of economics, Parwan University

Email: walihazheer@gmail.com

Abstract

The exchange rate refers to the price of a country's currency in relation to the currency of another country. Similarly, exports refer to the list of goods and services transferred beyond a country's borders and expressed in monetary terms. The aim of this research is to analyze the relationship between the exchange rate and exports and to determine the effects of exchange rate fluctuations on exports in Afghanistan. To examine this subject, time-series data on Afghanistan's exchange rate and exports over ten years (2013-2023) have been used. To identify the relationship between the mentioned variables, the Pearson correlation test has been applied. Based on the specified hypotheses, the results obtained from the extracted data indicate that the exchange rate affects exports. The null hypothesis, which states that there is no relationship between the variables, is rejected, while the main hypothesis—confirming a significant impact of the exchange rate on exports with a correlation coefficient of 0.871 is accepted.

Keywords: Currency, exchange rate, impact, exports.



Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Higher Education
Helmand University

Leed Social Science Academic Journal

Volume:1	Issue: 2	Year:2025
-----------------	-----------------	------------------